

เทศน์อบรมฆราวาส ณ สวนแสงธรรม
เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๖ (คำ)

พุทธศาสนาถือภavanaเป็นสำคัญ

หลวงตา : วันนี้ไปเยี่ยมหลวงพ่อสังวาลย์เราสงสารท่าน ได้ให้เลือดเรื่อยนะ นี่ เพราะอะไรมันถึงขาดเลือดเรื่อย ๆ เพราะอะไร ขาดเลือดเรื่อย เพิ่มเลือดเรื่อย

โยม : สงสัยว่าจะมีเลือดออก อาจจะมีแผลในกระเพาะหรือบริเวณทางเดินอาหาร ส่วนใดส่วนหนึ่งคะหลวงตา

หลวงตา : แล้วยานเท่าไรได้เพิ่มเลือด ห่างกันประมาณเท่าไร

โยม : ระยะห่างประมาณ ๑ เดือน

หลวงตา : เวลาเพิ่มเลือด เพิ่มครั้งละเท่าไร

โยม : ๑-๒ ถูๆ ละประมาณ ๒๕๐-๓๐๐ ซี.ซี.คะ

หลวงตา : มันก็มากอยู่นะ เลือดกรู๊ปเดียวกันถึงได้ ถ้าไม่ใช่กรู๊ปเดียวกันก็ไม่ได้

โยม : เคยกราบเรียนหลวงตาว่าถ้าจะเอากรู๊ปไปส่งดู เพื่อที่ว่าหาสาเหตุของ มัน และอาจจะใช้อะไรไปจี้ แต่ว่าคนแก่ ถ้าเกิดส่งกรู๊ปลงไปก็ต้องให้ยาช่วยทำให้หลับ มันอาจจะไม่ปลอดภัยสำหรับผู้เฒ่าคะ

หลวงตา : ได้ยินว่าเพิ่มเลือดเรื่อย ๆ อายุท่านเท่าไรแล้วเวลานี้

โยม : ๘๙ ปีเจ้าคะ

หลวงตา : มันใช่หรือ ไม่เชื่อ

โยม : ๘๘ เต็มอย่าง ๘๙

หลวงตา : นี่ก็ยังไม่อยากเชื่อนัก

โยม : เกิดปีมะโรง

หลวงตา : นั่นแหละยิ่งชัด มันเตรียมทำมาโกหก ตั้งแต่เริ่มออกเดินทางมา เพราะฉะนั้นถึงคล่องตัวปั๊บออกมา ทางนี้ปั๊บปุบเลยไม่เชื่อ เอาละไม่ลง

โยม : ปีมะโรง ๘๖ อย่าง ๘๗

หลวงตา : เออ ในย่านนั้นแหละ มันมาโกหก ท่านเคยมีครอบครัวหรือเปล่าคะ

โยม : เคยมีครอบครัวแต่ไม่มีลูก

หลวงตา : เราก็ก่อนเคยถาม ๘๖ ในย่านนี้ เกิดเดือนอะไร

โยม : เดือนสี่ เดือนมีนาเจ้าคะ

หลวงตา : เต็ม ๘๗ ปีนี้ ย่าง ๘๘ เมฆานี้แหละ วัดอะไรที่ท่านเคยไปอยู่ ซึ่งเราเคยไปแล้ว

โยม: วัดป่าน้ำตกเขมโก

หลวงตา : ห่างเข้าไปลึกหรือยังง ลืมแล้วนะ ไปแล้วก็ลืม

โยม : ถ้านับจากวัดทุ่งสามัคคีธรรมไป จะประมาณ ๔๐ กิโลเมตร

หลวงตา : โอ้ ไกลอยู่ ๔๐ กิโลเมตร ไม่ใช่เล่นเหมือนกัน ดูเหมือนอยู่ในป่า เราไปแล้วเราลืมแล้ว ดูว่าไปพักค้างคืนที่นั่นคืนหนึ่งหรือไง เวลานี้ไปที่ไหนมันก็ลบไปเรื่อยๆ ความจำมันไม่ได้เรื่องนะ ไปที่ไหนมันหลงลืมไปพร้อมๆ เลย ลบไปเรื่อยๆ ความจำ มันเป็นของมันเองนะ มาระยะ ๒ ปีนี้เริ่มหนักเข้า ต่อไปนี้จะเทศน์ไม่ได้ เทศน์ไปมันตัดปุ๊บ กำลังพูดนี้ ลืมปั๊บหายเงิบเลย ไม่ทราบว่าคุณพูดอะไรมา จำไม่ได้ตั้งใหม่ พอตั้งใหม่อีกมันก็ขาดปุ๊บอีกต่อไปก็เทศน์ไม่ได้ละ ทุกวันนี้ก็หลงหน้าหลงหลังแล้วนะ เทศน์ไปเป็นเจ้าของรู้ หลงหน้าหลงหลัง แต่ก่อนไม่เป็น พอเริ่มปั๊บเรื่อยตลอดเลย ไม่ได้สนใจเรื่องความจดความจำ ที่ระมัดระวังความจดจำจะหลงนี้ไม่มีแต่ก่อน พอเริ่มแล้วมันก็ต่อเรื่อย มันเกี่ยวโยงกันไปเรื่อยๆ เพราะความจำดี ทุกวันนี้ไม่ได้ คอยตัดๆ อยู่เรื่อย ๆ

แต่หลวงปู่ฉันนี่ไม่ปรากฏนะ ท่านจะหลงลืมอะไรไม่ปรากฏ ท่านจำได้ดีมาก ความจำท่านดี อายุท่านก็ ๘๐ พอดี นั่นเห็นไหมล่ะท่านบอกไว้ ไม่เลย ๘๐ ยันตลอดเลย เราไม่ลืมที่เราไปเที่ยวทาง อ.วาริชภูมิ พอมาถึงท่านเท่านั้น นี่ท่านมหาไปยังงอยู่ที่นี่ นี่เริ่มป่วยแล้วนะ เริ่มป่วยมาตั้งแต่วานขึ้นแล้ว ขึ้น ๑๔ คำ ท่านเริ่มป่วย วันแรกคำหนึ่งเรามาถึงท่าน เราไม่ลืมนะ ถ้ามีเหตุการณ์นี้ไม่ลืม ปั๊บเลย นี่เริ่มป่วยแล้วนะ นี่เริ่มแรก วังั้นเลยป่วยคราวนี้จะเอายาเทวดามาใส่ก็ไม่หาย เพียงเริ่มว่าป่วยเมื่อวานขึ้นนั้น ฟังซิ เมื่อวานวันนี้ แน่ะ

เราลืมเมื่อไร ท่านบอกว่าเริ่มไม่สบายเมื่อวานขึ้น พอมาถึงท่านก็ขู่เลย ท่านมหาไปอยู่ยังงกันว้างั้นนะ แต่ก่อนท่านไม่เคยพูดอย่างนี้ จากนั้นก็ชี้ นี่ที่วิเวกที่ไหนจะอดอยากอะไร ท่านชี้ไปข้างวัด เหล่านี้ที่วิเวกสงัด มันอดอยากที่ไหน พอต่อจากคำนี้ ไปทำอะไรอยู่เราก็เป็นห่วงท่านเราถึงได้มา ถ้าไม่ห่วงเราไม่มานะ ก็พอดีมาถึงท่าน ท่านมหาไปทำอะไรอยู่ว้างั้นเลย นี่ก็เริ่มป่วยมาตั้งแต่วานขึ้นท่านว่า จากนั้นพอพูดแล้วท่านก็ชี้ไปข้างๆ วัด ที่วิเวกอดอยากอะไรที่เหล่านี้ๆ นั่นหมายความว่าท่านไม่อยากให้ไป หรือว่าไม่ให้ไปโดยทางอ้อม เรารู้ แต่ก่อนท่านไม่เคยพูดอย่างนั้น

เวลาจะไปทีแรกท่านก็ไม่ว่าอะไร ชากลับมานี้ เพราะมันไปไกลหน่อยไป อ.วาริชภูมิ จากทางเรามันก็ไม่ไกลนัก ประมาณสัก ๔๐-๕๐ กิโลเมตร เห็นจะได้ แต่มันทางเดินด้วยเท้า เดินบุกป่าบุกดงไปยังงั้นนะ ทางพอหลวมตัวไป เป็นด่านๆ มานันนั้นก็หลายคืนอยู่กว่าจะ

มาถึง มาเรื่อย พักที่ไหนก็พักเรื่อยมาเรื่อย พอท่านเริ่มพูดว่าป่วยเมื่อวานขึ้น นี่การป่วยคราวนี้ท่านว่างั้น นี่เป็นครั้งสุดท้ายในการป่วย เห็นไหมพูดแล้ว ผิดไปไหนละ จะเอายาเทวดามาใส่ก็ไม่หาย บอกยังงั้นเลย นี่เริ่มตั้งแต่บัดนี้ต่อไปละท่านว่า ท่านหยั่งทราบหมดแล้วนี่จะว่าไง แต่โรคนี้ไม่ตายง่ายนะ ท่านย้ำอีก เป็นโรครุทรมาน เขาเรียกว่าโรคคนแก่เราก็จับได้ทุกระยะเลย แล้วก็ ๗-๘ เดือนจริงๆ กว่าท่านจะสิ้นนะ ตั้งแต่เดือนมีนา มาจนกระทั่งถึงเดือนอะไร นับก็เป็นแปดเดือนจริงๆ นะ นานอยู่ถึงท่านสิ้น ๗-๘ เดือน นี่โรครุทรมาน เขาเรียกว่าโรคคนแก่ ท่านว่างั้น

ตั้งแต่นั้นมาหยุดเลยนะเทศน์ เลยหยุดเลยไม่เอาเลยเทศน์ ไม่มีการประชุมเทศน์ ตั้งแต่นั้นเรื่อยมาจนกระทั่งท่านมรณภาพ ท่านพูดคำไหนนี่แม่นยำๆ บอกว่านี่ไม่เลย ๘๐ นะ ย้ำเรื่อยนะ เวลาเทศน์สอนพระเน้นหนักทางด้านปฏิบัติจิตตภาวนา ใครจะเร่งให้เร่งนะ นี่จวนแล้วนะ บอกเรื่อยๆ ระยะแรกก็บอกเป็นปี ย่นเข้ามาก็บอกว่าจวนแล้วนะ บอกไม่เลย ๘๐ นะ ย้ำเข้ามา เอา ๘๐ ตัดขาดไว้เลย พออย่างเข้าที่วาก็บอกเลยว่านี่ป่วยครั้งสุดท้ายเป็นครั้งนี้แหละ ไม่หาย จะเอายาเทวดามาใส่ก็ไม่หาย ท่านบอกไว้หมด แล้วก็ ไม่หายจริงๆ ท่านบอกว่ามันเป็นโทษ มันไม่ตายง่ายนะ โรครุทรมานเขาเรียกว่าโรคคนแก่ มันก็เป็นของมันไปอย่างนั้นเรื่อย ๆ

ตั้งแต่นั้นต่อไปเราก็ไม่ได้ไปไหนอีกเลย ติดพันอยู่นั่นตลอด คอยกำกับพระเณรดูแลท่าน เวลาท่านไปมาที่ไหนได้อยู่บ้างเล็ก ๆ น้อยๆ ก็คอยให้พระคอยแนบกันไป เราต้องแอบอยู่ตลอด สิ่งเสียตลอดให้พระเณรดูแลท่านทีละกึ่งองค์ๆ ไม่ให้ท่านทราบนะ เราสั่งเอง ๆ ที่นี้เวลาเข้าพรรษาท่านเริ่มหนักแล้วนะ จวนเริ่มเข้าพรรษา แต่เราจัดเวรไว้เรียบร้อย แล้วตั้งแต่ก่อนนั้น เข้าไปอยู่ในกุฏิท่านมีอยู่สององค์ นั่งภาวนาเงียบๆ ไม่ให้มีอะไรกระทบกระเทือนท่าน ให้นั่งภาวนาเงียบๆ อยู่ข้างนอกกุฏิ เวลาท่านเข้าห้องแล้วให้อยู่ข้างนอก ข้างล่างมีอยู่สององค์ คั่นละ ๔ องค์ เราจัดไว้เรียบร้อย

สำหรับเราไม่มีเวรมียาม แต่เป็นนายยามคอยมาสอดส่องคอยมาดูอยู่เรื่อย สำหรับพระที่จัดเป็นเวรเป็นระยะๆ ไป ไม่เอานานนักละ เราไม่ให้นาน ประมาณสองชั่วโมง สองชั่วโมงกว่า กำหนดไว้เรียบร้อย แล้วก็มาเปลี่ยนท่านเป็นระยะๆ ไป ท่านเป็นอะไร ท่านสบายมากนะ ดูท่านแล้วท่านสบายมาก ท่านไม่ยุ่งกับอะไรกับใครเลย เหมือนไม่เจ็บไข้ได้ป่วย ท่านสบาย แต่เรานะซีดูแลตลอด เพราะอาการของท่านดูก็รู้นี่ อาการของท่านค่อยหนักเข้าๆ เราก็รู้ แต่สำหรับท่านเองเหมือนไม่มีอะไร อยู่ยังงั้นแหละ เฉย จนกระทั่งเข้าพรรษากลางพรรษา ท่านหนักเข้าๆ พอออกพรรษายังหนักขึ้นๆ เรายังไม่ได้ไปไหน ติดพันตลอดเลยจนกระทั่งนำเอาท่านออกจากหนองฝื่อ นั้นยังไม่มีเวลาเลยเราพันกันอยู่

ตลอด แล้วก็พูดให้มันตรงกันเลยว่า เราเองก็ได้วิตก แต่วิตกเป็นปีบั้นทีนะ ไม่ให้มันยืด ยาวกว่านั้นไป

คือเวลานี้ท่านเพียบทางธาตุทางชั้น มันทวิตกขึ้นมา อ้อ เวลานี้ท่านเพียบทางธาตุทางชั้น ไอ้เราก็เพียบทางด้านจิตใจ คือระยะนั้นเป็นระยะที่มันหมุนจริงๆ เราเพียบทางด้านจิตใจ จิตไม่มีเวลาเลย เรียกว่าหมุนตัวตลอดเป็นธรรมชาติ ธรรมดาก็เรียกว่าไม่มีเวลาหลับนอนเลย ถ้าไม่บังคับให้หลับมันก็ไม่หลับ เพราะมันไม่สนใจกับการหลับนอน เพลินพืดกัน เหมือนนักมวยต่อยกันตลอดเวลา ด้วยสติปัญญาอัตโนมัติ หมุนตัวที่จะหลุด จะพันโดยถ่ายเดียว การหลับนอนต้องได้บังคับนะ ที่จะให้มันหลับนอนธรรมดาไม่ได้ มันไม่ยอมนอน แม้แต่กลางวันก็ไม่ยอมนอน ต้องบังคับทั้งนั้นแหละการนอน

บังคับนี่คือ เราจะต้องปริกรรมคำปริกรรม มาบังคับด้วยคำปริกรรมคำเดียวบทเดียวให้อยู่กับนั้น เรียกว่าปริกรรมเพื่อกล่อมจิตให้สงบแล้วก็หลับ ถ้าไม่ปริกรรมนี้มันจะฟุ้งๆ ด้วยสติปัญญา พืดกันตลอดเวลาเลย นั่นหลับไม่ได้ เวลามันเพียบมากเราก็รู้ คือจิตสติปัญญานี้มันทำงาน มันต้องมีความคิดความปรุงทางปัญญา เป็นสังขารออกทางด้านปัญญา มันต้องคิดต้องปรุง ต้องพืดต้องเหวี่ยงกัน ที่เรียกว่ามันทำงาน ทีนี้ก็เหนื่อย เวลาเหนื่อยมันอ่อนไปหมดเลย ร่างกายภายในอ่อนมาก เหนื่อยมาก มันหมุนกันอยู่ภายใน ถ้าอย่างนั้นแล้วก็จะให้พักให้อ่อน บังคับเอาคำปริกรรมเลย

แต่ก่อนสมาธินี้ก็เรียกว่าแน่นปึ๊งเลย ทีนี้เวลากำลังของปัญญามันรุนแรงแล้วสมาธิเลยไม่มีความหมายนะ มันไม่สนใจเลยเพราะทางปัญญามีน้ำหนักมากกว่าสมาธิ เพราะฉะนั้นมันถึงไม่สนใจสมาธิ ประหนึ่งว่าไม่มีสมาธินะเวลามันออกทางด้านปัญญา หมุนตัวๆ ทีนี้มันก็เหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้ามันจะเป็นจะตายจริงๆ จึงพัก บังคับชี่ บังคับให้พัก พักแบบไหนมันก็ได้มันจะหมุนตัวของมันออกตลอด ต้องพักแบบภาวนาปริกรรมพุทโธ เอาพุทโธ จับ พุทโธ ถีบ อยู่กับนี้ไม่ให้ออก ให้อยู่กับพุทโธ จากพุทโธมันก็สงบ จากนั้นมันจะหลับก็หลับได้ ให้อยู่กับพุทโธถีบ แล้วจิตมันก็สงบแน่ว เหมือนถอดเสื้อถอดหมามนะ คือจิตปล่อยภาระไม่คิดไม่ปรุง ลงสู่ความสงบแน่วแล้วเหมือนถอดเสื้อถอดหมาม มีกำลังวังชากระปรี้กระเปร่าแข็งแรงเปล่งปลั่งทั้งทางร่างกายและจิตใจ

ทีนี้พอได้กำลังแล้ว เราไม่ได้ว่าเราปล่อยอันนั้นนะ พอรามือเบานิดหน่อยมันจะติด ผิงเลย แต่เรื่องเหล่านี้มันพูดไม่ได้นะ มันไม่ได้ผลอ ถ้าว่ารามือค่อยยังชั่ว ถ้าว่าสติอ่อนข้างหนึ่งมันมาทางหนึ่งเสีย มันออกตอนนั้น จึงบังคับเอาไว้ไม่ให้ออก พอสมาธิสมควรได้กำลังแล้ว ปล่อยอันนั้นก็ติดผิงเลย ออกทางด้านปัญญา อย่างนี้เป็นประจำเลย นี่เรื่องธรรมถ้าได้ทำงานแล้ว มีกำลังแล้วเป็นยังงั้น ก็เลสนี่ไม่มีฤทธิ์มีเดชอะไรเลย เวลาสติปัญญา กำลังวังชาทางด้านธรรมะมีเต็มที่แล้วมันจะหมุนตัวๆ ก็เลสนี้มีแต่หมอบเรื่อยๆ หมอบหัว

ซุกหัวซุน ที่จะมาตั้งตัวเกิดกิเลสขึ้นมา สร้างกิเลสขึ้นมาไม่มีทาง มีแต่หมอบลงไปเรื่อย ฆ่าเรื่อยหมอบลงไปเรื่อย ที่จะตั้งตัวขึ้นมาใหม่เกิดใหม่อย่างนี้ไม่มี ลงภาวนาถึงขั้นนี้แล้วไม่มีกิเลสจะเกิดขึ้นได้อีก ไม่มี มีแต่ยังมีเหลือเท่าไรก็มีแต่ลดลงๆ น้อยลง จนได้คู้ยี่เหี้ยหา

ประหนึ่งว่าเป็นพระอรหันต์น้อยๆ ทั้งๆ ที่กิเลสยังมีอยู่นะ คือมันหมอบเงียบไปหมดเลย เหนอ มันตายหมดแล้วหรือ สักเดียวแยบขึ้นมาขาดสะบั้น แน่ๆยังงั้น เลยเอามาเล่าให้ท่านทั้งหลายฟัง นี่ละผลของการปฏิบัติธรรม กับผลของการวิ่งตามกิเลส มีผลสดๆ ร้อนๆ เสมอกัน เราวิ่งตามกิเลสความทุกข์ความเดือดร้อนวุ่นวายของเราสดๆ ร้อนๆ อยู่ภายในหัวใจเรา อะไรๆ สิ่งเหล่านั้นไม่มีความหมายยิ่งกว่ากิเลสทับหัวใจ เพราะความคิดมากวุ่นมากยุ่งมากบีบบังคับไฟก็เป็นกองทุกข์ นี่คือเรื่องของกิเลส มันเป็นผลให้เห็นสดๆ ร้อนๆ

ที่นี้เวลาเราดำเนินทางด้านธรรมะ จิตจะว่าวุ่นวุ่นมัวขนาดไหนก็ตาม เวลาฝึกกรรมฐานไม่หยุดไม่ถอย หนักเข้าๆ ธรรมะก็ค่อยมีกำลังขึ้น กำลังของกิเลสที่ว่าหนาแน่นมากๆ นั้นมันก็ค่อยลดตัวลงไปๆ ทางนี้ก็หนาแน่นขึ้นเรื่อย จิตไม่เคยสงบเย็นสงบได้ นั้นสงบได้แน่แน่ แน่นหนามั่นคงขึ้นเป็นลำดับ จากนั้นก็ออกทางด้านปัญญา พอออกทางด้านปัญญานี้ โถ ไม่ใช่เล่นๆ พุดไม่ถูกนะ สติปัญญานี้เวลามันได้เกิดได้มี มันออกทุกแง่ทุกมุมเป็นเองๆ แต่ก่อนกิเลสปิดมันไว้มันออกไม่ได้ มันจะโง่จะเป็นจะตายเพราะกิเลส บีบไว้ไม่ให้ฉลาดละชิ สติปัญญาใช้ไม่ได้ ใช้ก็ต้องเอาสติปัญญาของกิเลสมาใช้เสีย มันก็เป็นกิเลสไปหมดเสีย เครื่องเสริมกิเลสไปหมด สติปัญญาของธรรมเครื่องเสริมธรรมเพื่อฆ่ากิเลสไม่มี

แต่เวลาสติปัญญาทางด้านธรรมะขึ้นมาแล้วโดยมีสมาธิหนุนหลังแล้ว มันก็ค่อยก้าวออกๆ ค่อยเบิกกว้างออกๆ สิ่งที่ไม่เคยรู้เคยเห็นมันก็รู้จักเห็นของมัน รู้เห็นตรงไหนมันไม่ได้ถามใคร มันประจักษ์ทันทีๆ เลย จะไปถามใครที่ไหน นี่เรียกว่าธรรม เราบำเพ็ญอยู่ธรรมะก็ขึ้นสดๆ ร้อนๆ ให้เห็น ถ้าผู้วิ่งตามกิเลสผลของกิเลสก็เกิดขึ้นทับหัวใจ เผาหัวใจสดๆ ร้อนๆ ให้เห็นอยู่ประจักษ์ ผู้บำเพ็ญธรรมจิตใจก็แยกเย็นไปโดยลำดับ สงบร่มเย็นสว่างไสวเห็นประจักษ์ๆ เพราะอยู่ในหัวใจดวงเดียวกัน กิเลสก็ตีธรรมก็ตีเกิดที่ใจดวงเดียวกัน เป็นแต่การแสดงออกไม่เหมือนกัน การแสดงออกของกิเลสแสดงออกเพื่อจุดลากสัตว์ให้หมุนตัวลงทางต่ำทรมาน แต่การแสดงออกของธรรมลากขึ้นสัตว์ให้หมุนขึ้นเป็นลำดับ ต่างกัน

ทางไหนทำงาน ทางด้านธรรมะทำงานก็ตั้งขึ้น ด้านกิเลสทำงานก็ตั้งลง ถ้ากิเลสหนาแน่นเท่าไรมันก็จะตั้งลง หนักรวดเร็ว แต่ธรรมะหนาแน่นขึ้นมาก็ตั้งขึ้นได้รวดเร็วเหมือนกัน จนกระทั่งตั้งอย่างรวดเร็วๆ ถึงขนาดกิเลสไหลหัวออกมาไม่ได้เลย ขาดสะบั้น

นั้นเวลาธรรมะมีกำลัง มันก็เกิดจากหัวใจดวงเดียวกัน อันหนึ่งท่านให้ชื่อว่ากิเลสคือความ
มัวหมองมืดตื้อ และผลของมันเป็นความทุกข์ต่อจิตใจของสัตว์ มันทำงานแต่สัตว์ทั้งหลาย
รับเคราะห์กรรมจากมันได้แก่ความทุกข์ความเดือดร้อน

ที่นี้ธรรมทำงานเรื่องความทุกข์ๆเหมือนกัน ดิ้นไปตามกิเลสก็เป็นทุกข์ แต่เป็นทุกข์
ด้วยความหลงตามมัน เพลินไปตามมันเรื่อย เลยลี้มทุกข์ไป ส่วนด้านธรรมะเวลาแรกๆ
มันก็ต้องได้บีบบังคับกัน ฎีกันไป ครั้นต่อไปมันก็เพลิน เป็นอย่างนั้นนะ เพลินทางด้าน
ธรรมะ เพลินๆ เรื่อยเลย ผลของธรรมก็ให้เกิดความสงบเย็นใจ สว่างไสว มองดูที่ไหนๆ
จิตใจที่สงบแล้วมันก็เย็นไปหมด ถ้าจิตใจร้อนเสียอย่างเดี๋ยวมองอะไรเป็นไฟไปหมด นั้น
เป็นอย่างนั้น

นี่ละให้พากันทราบเสียว่า กิเลสเป็นอารมณ์อันหนึ่งที่กดถ่วงจิตใจให้ตืดให้ดิน
ธรรมเป็นอารมณ์อันหนึ่งที่พุงใจ ให้ตีให้เด่นให้สงบสุขเย็นใจสว่างไสวขึ้นมา นี่ออกจาก
ใจดวงเดียวกัน เราจะทราบได้ชัดก็คือว่า เวลากิเลสอ่อนเท่าไรๆ ธรรมยิ่งหนาแน่นขึ้นๆ นี่
กิเลสแทบไม่มี เวลาละเอียดเข้าไปพอแล้ว กิเลสแทบไม่มี ได้ค่อยๆ เชียชุดค้นหา มันหมอบ
จนกระทั่งมันขาดสะบั้นลงให้เห็นต่อหน้าต่อตาโดยไม่ต้องไปค่อยๆ หาละ ขาดให้เห็นต่อ
หน้าต่อตา ไม่มีอะไรเหลือเลย อย่างท่านตรัสรู้ ท่านบรรลุธรรม นั้นละกิเลสขาดสะบั้นตรง
นั้น เป็นอันว่าไม่มีอะไรลึบอยู่เลย ไม่มีเหลือเลย หมดโดยสิ้นเชิงในขณะเดียวกัน พออัน
นั้นขาดปิ้งก็หมด

ที่นี้พอกิเลสหมดไป ความทุกข์ก่อวนให้ยุ่งเหยิงวุ่นวายมากน้อยตามกำลังของ
กิเลสนี้ไม่มีเลย หมด โลกเหมือนไม่มี มีแต่ใจดวงเดียวเป็นเจ้าโลก เจ้ายุ่งเหยิงวุ่นวายมีใจ
ดวงเดียว มันก็รู้ ที่มันยุ่งเหยิงวุ่นวายเพราะกิเลสดึงออกไปให้ยุ่ง พอกิเลสนี้ขาดออกไปไม่
มีอะไรดึงออกไปให้ยุ่ง สงบเงียบหมด ธรรมแท้สว่างจ้ายู่ภายในใจ ไม่มีอะไรมากวน
เรียกว่าธรรมแท้ กิเลสขาดสะบั้นไปแล้วไม่มีทุกข์ตั้งแต่ขณะนั้นจนกระทั่งท่านนิพพานและ
ตลอดไป ทุกข์ไม่ปรากฏในใจเลยก็เพราะกิเลสสิ้น กิเลสตัวสร้างทุกข์ขึ้นมามันสิ้นซากลงไป
หมดแล้ว ด้วยเหตุนี้ท่านจึงเรียกว่าท่านสิ้นกิเลส

กิริยาท่าทางจะแสดงอาการใดก็ตามก็สักแต่กิริยา ส่วนมากต่อมากจะออกมาจาก
ธรรม เพราะกิเลสสิ้นไปแล้วก็มีแต่ธรรมในหัวใจดวงเดียวกันนี้ เป็นธรรมทั้งหมด จะแสดง
อาการกิริยาผาดโผนโจนทะยานขนาดไหนก็มีแต่พลังของธรรมออกเต็มเหนี่ยวๆ ไม่ได้มี
กิเลสออกเพราะสิ้นแล้ว จะค่อยๆ เชียชุดค้นหามันที่ไหนก็บอกว่ามันสิ้นแล้วก็รู้ อยู่ มันก็มีแต่
เรื่องของธรรมล้วนๆ แต่เวลากิเลสมีมากน้อยมันจะขึ้นทันที ๆ แม้มันให้ขึ้นมันก็ขึ้น เพราะ
มันมี พอมันสิ้นแล้วค้นหาที่ไหนมันก็ไม่ มี อย่างพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ท่าน ไม่มีเลย
กิริยาท่าทางนี้เป็นเรื่องธาตุเรื่องขันธเป็นเครื่องมือ แต่ก่อนเป็นเครื่องมือของกิเลสได้ด้วย

เป็นเครื่องมือของธรรมได้ด้วย ที่นี้เวลากิเลสสิ้นซากลงไปแล้วก็ เป็นเครื่องมือของธรรม ล้วน ๆ

ธรรมนี้แสดงออกมา พลังของธรรมแสดงออกมาหนักเบาเล็กน้อย กิริยาทำทางจะ แสดงออกให้เห็น อย่างดูต่าว่ากล่าวคึกคักซิงซังตึงตังนี้เหมือนกิริยาของกิเลส แต่กิเลสนั้น ถ้าแสดงอย่างนี้แล้วเป็นฟินเป็นไฟไปนะ เพราะมันเป็นฟินเป็นไฟภายในตัว เป็นถ้ำ เป็นถ้ำไปได้ ถ้าใครมาขวางไม่ได้ขาดสะบั้นไปเลย นั่นพลังของกิเลส แต่พลังของธรรม มันเป็นพลังที่เรียกว่าพลัง ๆ เฉย ๆ คือมันนุ่มไปหมดเลย ไม่ได้แข็งแแกร่งเหมือนกิเลสที่จะ เผาโลกเผาหัวใจเรา มันนุ่มไปหมด ทำยังไงก็ไม่มีที่จะให้เป็นความโกรธความโมโหโทโส หงุดหงิดขึ้นมาไม่มี เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นกิเลสทั้งนั้น แล้วมันก็สิ้นไปหมดแล้วจะเอาอะไร มามี เพราะฉะนั้นกิริยาของท่านใช้นั้นนะ เรื่องธาตุเรื่องชั้นชั้นอยู่กับพลังของธรรม ถ้า พลังของธรรมท่านแสดงออกมาหนักเบาเล็กน้อยนี้ จะแสดงทางด้านกิริยา นุ่มนวล อ่อนหวานก็เป็นธรรมตาเสีย ถ้ามีอะไรที่ธรรมะที่จะสะตุออกมารุนแรง เป็นพลังอันแรง ที่นี้กิริยาก็เข้มข้นเข้า ๆ เป็นอย่างนั้นนะ เอาจนฟุ้ง ๆ เลย แต่กิเลสไม่มี เรียกว่าพลังของ ธรรมล้วน ๆ

สังขารร่างกายนี้จึงเป็นเครื่องมือของธรรมล้วน ๆ เครื่องมือของกิเลส ๆ สิ้นไปแล้วก็ ไม่มี ไม่มีเจ้าของ คือกิเลสเป็นเจ้าของธาตุชั้นนี้มันยึด แต่ธรรมเป็นเจ้าของไม่ยึด ใช้ เฉย ๆ ไม่ยึดไม่ถือ พอถึงวาระแล้วก็ทิ้งไปเลย ท่านไม่ยึดไม่ถือไม่ห่วงไม่ใย นี่ละธรรม กับกิเลสมันอยู่ในใจดวงเดียวกันแสดงออกมาต่างกัน เวลาเราชำระลงไปมันถึงรู้ ถ้าไม่ชำระ ไม่รู้ นะ อะไรก็เราทั้งหมด ๆ มีแต่เรา ๆ ไปหมด กิเลสเป็นเราเสีย ก็มีแต่เราแสดงออกเต็ม เม็ดเต็มหน่วย ด้วยอำนาจของกิเลสก็เป็นเราไปหมด เลยไม่เห็นความผิดความถูกของ ตัวเอง เป็นอย่างนั้นนะ แต่ทางด้านธรรมะนี้ โอ้ย รู้ทันที ๆ

นี่เราพูดถึงเรื่องเวลาหลวงปู่มันท่านเจ็บหนัก ๆ เรามันวิตกขึ้นมา โอ้ เวลานี้ท่าน กำลังเพียบทางธาตุทางชั้น แต่จิตใจท่านผ่านพ้นไปหมดไม่มีอะไรเหลือแล้ว ท่านเพียบ ทางธาตุทางชั้นนั้นวันเวลาที่ปลงกัน แต่เราเวลานี้กำลังเพียบทางด้านจิตใจ คือพึดกับ กิเลสไม่หยุดไม่ถอยทั้งกลางวันกลางคืน หมุนตัว ๆ บางคืนท่านไม่ได้นอนเราก็ไม่ได้นอน เวลาว่างบ๊ีบนี้ออกไปเดินจงกรมนะ ไม่ได้ไปนอน เพราะมันนั่งเหน็ดเหนื่อย นั่งนานแสน นานเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า ออกไปก็ไปเดินยึดเส้นยึดสาย พอจากนั้นบ๊ีบก็เข้าเลย อย่างนั้น ตลอดมาจนกระทั่งท่านมรณภาพจากไป นี่ตอนนั้นท่านเพียบธาตุชั้นมาก เราเพียบ ทางด้านจิตใจมาก หมุนตัวอยู่ตลอดเลย

เพราะฉะนั้นเวลาเผาศพท่านเรียบร้อยแล้ว เราอยู่ในงานนั้นเพียง ๔ วันเท่านั้นนะ ฟังซิ คืออันนี้มันอยู่ไม่ได้ จิตใจมันอยู่ไม่ได้ เกล็ดกล่นวุ่นวายกับประชาชนคนเป็นหมื่น

เป็นแสน แน่นวัดๆ จิตอันนี้ขาดความเพียรซึ่งเป็นอัตโนมัตติของตัวเอง มันก็ฝืนมันอยู่ในงานนี้ก่อน พอเข้าไปวันสองวันแล้วก็เริ่มงานเข้าไป สำหรับพระเถรทั้งหลายนั้นเต็มหมดในวัดนั้น แต่เรามันเป็นอย่างนั้นซิจะให้ทำไง อันนี้มันร้อนอยู่เป็นฟินเป็นไฟ หมุนจีทางความเพียร มันไม่ใช่ร้อนเผาเรานะ มันร้อนหมุนไปทางความเพียร เรายังจำได้อยู่เพียง ๔ วันเท่านั้นนะ เผาศพท่านเรียบร้อยหมดแล้ว ได้ ๔ วันออกเลย นั่นเห็นไหมมันทนไม่ได้ มันหมุนของมันตลอดเวลา ออกเลย

นี่ถึงขั้นจิตที่ว่าอยู่กับใครไม่ได้ อยู่ไม่ได้จริงๆ สำหรับเราเองนี่อยู่ไม่ได้นะ คิดดูซิในงาน ก็งานที่เราเกิดทุนสุดหัวใจคือ งานหลวงปู่มั่นนี่อยู่ได้เพียง ๔ วัน ก่อนเผาศพ ๓ วัน พอเผาศพเรียบร้อยแล้ว ตื่นเข้ามาเก็บอัฐิอะไรเรียบร้อยแล้ว พอวันหลังออกเลย อย่างนั้นนะ มันหมุนของมันอยู่ตลอดเวลา เราเคารพท่านด้วยหัวใจด้วยธรรม บูชาท่านด้วยหัวใจของเราที่เต็มไปด้วยความเพียร เราไม่ได้มีเสียอะไรนี้ ท่านเป็นพระประเภทนั้น ท่านเป็นไปจากอะไรมันก็รู้ ที่นี้เราตามท่านเราก็ตามด้วยความเพียรของเรา ไม่มีอะไรเสียหายการเก็บกวาดศพใครเก็บก็ได้ใช่ไหมล่ะ อันนี้ก็เก็บหมดแล้วอัฐิของท่าน เสร็จเรียบร้อยแล้วออกเลยไม่อยู่ อะไรจะมามากน้อยเพียงไรไม่สนใจทั้งนั้น ไปเลย เห็นไหมละเวลามันร้อนๆ จริงๆ อยู่ในนั้นภายใน ๔ วัน แหม เหมือนตกรกทั้งเป็น มันยุ่งเหยิง วุ่นวาย คนนี้แน่นวัดๆ

จิตเรามันหมุนอยู่กับความเพียร มันไม่ได้อยู่กับใคร มันอยู่กับอันนี้ๆ นี่ละพอเผาศพท่านเสร็จเปิดเลยไม่อยู่ ตอนนั้นเป็นตอนที่จิตใจนี้หมุนเป็นธรรมจักร ไม่มีเวลาพักตัวเลย หมุนตัวๆ จากนั้นก็ขโมยหนีเลยไม่ให้ใครรู้นะ ใครติดตามเราไม่ได้ ตอนนั้นติดตามไม่ได้เลยต้องคนเดียวเท่านั้น คนอื่นคนใดไปกับเราไม่ได้ ต้องไปคนเดียวๆ อยู่คนเดียวทั้งวันทั้งคืนอยู่คนเดียวตลอด หมุนตัวๆ นิพพานี่เหมือนอยู่ชั่วเอี่ยม พุดมันตรงๆ อย่างนี้นะ เหมือนอยู่ชั่วเอี่ยมๆ มหาภัยที่เคยเผาเรามาตั้งกับตั้งกัลป์มันก็จ้ออยู่ข้างหลัง ทางนี้ก็หมุนจะให้พ้น มันต่างอันต่างมีกำลังจะให้อยู่ได้ยังไง หมุนตัวๆ

ไปคนเดียว เจ็บเลยขโมยนะ ขโมยหนีไปเลยไม่ให้ใครรู้ เรายังเป็นเหมือนว่าโจรผู้ร้ายคนหนึ่ง คือเวลามันเข้ากับหมูกับเพื่อนไม่ได้มันเข้าไม่ได้จริงๆ นะ อันนี้มันขวางกันกับอันนี้ ถ้าอยู่คนเดียวทั้งวันทั้งคืน อยู่ไหนอยู่ได้หมด ถ้ามีอะไรเข้ามาเกี่ยวข้องไม่ได้ มันเป็นอย่างนั้น ถึงขั้นมันตะลุมบอนกันคิดดู อย่างนี้กมวยเขาเข้าวังในกันนี้ แม้แต่กรรมการก็ยังเข้าไปยุ่งไม่ได้ ใช่ไหมละ อันนี้ก็เหมือนกันใครมายุ่งไม่ได้ทั้งนั้น มันเข้าวังในกัน หมุนตัวๆ นี่ละตอนที่ว่าหมุนตัวๆ ทั้งฆ่ากิเลส ทั้งสิ่งที่มันรู้มันเห็นรอบตัว นี่มันรอบของมันมันเห็นของมัน แล้วปิดได้ยังไงว่าบาป บุญ นรก สวรรค์ พรหมโลก หรือเปรตผีไม่มี ก็มันรอบตัวให้เห็นกันอยู่อย่างนี้ ใครมาลบได้

พระพุทธเจ้าทรงแสดงออกจากความที่ทรงรู้ทรงเห็นเรียบร้อยแล้ว แล้วสัตว์ตบอด มันไม่เห็นมันก็กลัวว่าสิ่งเหล่านี้ไม่มี ๆ นี้พวกตบอด ท่านดาดีท่านจะเอาใครมาเป็นพยาน ก็เอาแต่ท่านผู้ดีนะซิ พระพุทธเจ้ามาเป็นสักขีพยาน เจตตรงไหนพระพุทธเจ้าเจอแล้ว รู้ตรงไหนพระพุทธเจ้ารู้แล้วเห็นแล้ว หมอบราบ ๆ ไปตามเลย หาที่ค้ำไม้ได้ นั้น ไม่ว่าบาปว่าบุญมันแยะมันรู้ทันทีเลย อ้อ บาปบุญจริง ๆ มันอยู่ตรงนี้ เห็นไหมละ ที่ว่าบาปบุญไม่มี ๆ ก็เราไม่ได้ดูหัวใจเรา ดูตั้งแต่ภายนอก ต้นไม้ ภูเขา ต้นไม้มันไม่ใช่บาปไม่ใช่บุญ ภูเขาไม่ใช่บาปไม่ใช่บุญ ตัวบาปตัวบุญจริง ๆ ตัวแสดงอยู่ภายในใจนี้ แต่เราไม่เคยดู มันก็ไม่เคยรู้ เวลามันหมุนเข้าไปในหัวใจจริง ๆ แล้วอะไรมันก็รู้หมด มันอยู่ในหัวใจ ออกมาจากอันนี้

มันเพลินทุกอย่างนะ เพลินแก๊กกิเลสมันก็เพลินของมัน สิ่งต่าง ๆ ที่รู้รอบตัวนี้ สิ่งไหนที่ควรรู้ควรเห็นมันปิดไม่อยู่จะว่าไง มันไม่รู้ มันจำของมันอยู่อย่างนั้น อะไรผ่านมันก็รู้หมด ที่นี้มันก็รู้ ๆ ปิดได้ยังไงว่าไม่รู้ว่ามี ทั้งฆ่ากิเลส ทั้งรู้สิ่งภายนอกที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับสัมผัสสัมพันธ์ทั้งวงในวงนอก มันเป็นไปด้วยกันกับความรู้อันเดียวกันนี้ มันเห็นจนได้นั้นแหละ อันนี้พิสดารมากนะ เรื่องที่ว่านี้พิสดารเอามากเกินไปกว่าที่เราจะมาพรรณนาได้ เราจะมาพรรณนาแต่หยาบ ๆ อย่างนี้พอได้บ้าง นี่ยังถือว่าหยาบอยู่นะ ที่ละเอียดกว่านี้ยังมี นั่นละความรู้ละเอียดขนาดไหนตามรู้หมด อะไรจะยิ่งกว่าจิตไปไม่มี

วันหนึ่ง ๆ มันมีแต่มีดกับแจ่งเท่านั้น ไม่ได้เป็นบุญเป็นบาป ไม่ได้เป็นดีเป็นชั่วอะไรกับสิ่งเหล่านั้น จึงไม่ถือเอาเป็นอารมณ์ยิ่งกว่าตัวนี้ ตัวแสดงดีชั่ว บาปบุญ กิเลสและธรรมแสดงอยู่ที่นี้ ๆ มันก็จ่ออยู่ตัวนี้ มันมีอยู่ที่เท่านั้น พอตัวนี้เปิดโล่งหมดแล้วไม่มีอะไร มันรู้หมดแล้วก็ไม่มีอะไร ปล่อยหมด มันไม่มีอะไร ถึงว่าความทุกข์ทั้งมวลมารวมอยู่ที่หัวใจนะ ต้นไม้ภูเขาดินฟ้าอากาศ จะกว้างก็จักรวาลไม่มีความหมายว่าตัวเป็นทุกข์ ว่ามาทำอะไรให้เป็นทุกข์ จากใจต่างหากสร้างทุกข์ขึ้นมาในตัว เพราะอาศัยสิ่งเหล่านั้นมาเป็นอารมณ์และมาเผาตัวเอง ตำนานบ้างชมบ้าง ทั่วโลกธาตุกวาดเข้ามาเผาตัวเอง

ถ้าพูดถึงเรื่องธรรมมันก็เป็นธรรมเข้ามา ๆ ด้วยกัน เวลามันรู้หมดแล้วมันก็ปล่อยความทุกข์ทั้งมวลดับลงที่จิต นั่น แล้วความสุขทั้งมวลปรากฏขึ้นที่จิตดวงเดียวกันเท่านั้น ไม่มีที่ไหนเป็นที่ปรากฏ มันเห็นชัด ๆ อย่างนั้นแล้วจะไปถามใคร ไม่ถาม ถามหาอะไร ไม่มีอะไรเป็นเครื่องยืนยันนอกจากตัวเองยืนยันตัวเองพอแล้ว เท่านั้น

นี่ละธรรมของพระพุทธเจ้า ถ้างได้ปฏิบัติตามแล้วเป็นสด ๆ ร้อน ๆ อย่างนี้ตลอดไป ดังที่ท่านแสดงว่า อกาลิโก ๆ สุวากุขาโต ภควตา ธมฺโม สนฺทิกฺขุสิโก อกาลิโก สนฺทิกฺขุสิโก คือผู้ปฏิบัตินั้นและเป็นผู้รู้เองในผลงานของตน ตั้งแต่ธรรมะชั้นไหน ๆ มันจะรู้ด้วยตนเองทั้งนั้น อกาลิโก ไม่มีกาลสถานที่เวล่ำเวลาอันใดที่จะมาทำลายผลงานของเรา

ไม่ให้มีผล เป็นอกาลิโก กิเลสก็เหมือนกันทำเมื่อไรให้เกิดกิเลสเป็นกิเลสทันที ทำให้เป็นธรรมเป็นทันที จึงเรียกว่าอกาลิโกด้วยกัน ทั้งกิเลสและธรรมสด ๆ ร้อน ๆ ด้วยกันนั้นแหละ แต่กิเลสมันมาปิดมาบังเรื่องธรรมให้จิตให้ชัดให้แจ้งไปหมด ให้สด ๆ ร้อน ๆ แต่กิเลส จึงพากันเป็นตามกิเลส มันจึงไม่มีความเบื่อหน่ายอิมพอนในกองทุกข์ เผาอยู่ตลอดเพราะไม่เซ็ดหลาบ มันก็เอากันเรื่อย เผากันไปเรื่อยอย่างนั้น ถ้าเซ็ดหลาบดังพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ท่านเซ็ดหลาบจริงๆ ตัดขาดสะบั้นเลย ไม่มีอะไรมายุ่ง มันต่างกันอย่างนี้ เวลาบำเพ็ญเพียรมันเป็นอย่างนั้น

นี่เราพูดถึงเรื่องไปอยู่กับพ่อแม่ครูจารย์ เป็นระยะนั้นนะ ระยะที่ไม่มีวันมีคืน เข้าไปอยู่กับท่านก็เหมือนเรากลือปากกานี้ ไม่ได้เขียน เวลากำลังเขียนมีแขกคนเข้ามา มือต้องถือปากกามีอะไรก็พูดกับเขา ปากกาก็ถือแต่จะเขียนเวลานั้นไม่ได้ อันนี้เวลางานการเกี่ยวข้องกับท่านมืออยู่ เหมือนหนึ่งว่าถือปากกาอยู่ จิตมันจ้อของมัน แต่จะพิจารณาอะไรให้พิสดารไม่ได้ นี่เรียกว่าเขียนไม่ได้ ปากกา ความรู้มันรู้ของมันอยู่จั้น แต่เขียนไม่ได้ จะพิจารณาอะไรให้ละเอียดไม่ได้ เพราะงานนี้ยังมี พอปล่อยงานปั๊บก็ผิงเลย เหมือนพอแขกออกไปเท่านั้นละ มือกับปากกามันจะเขียนของมันทันทีเลย มันเป็นอย่างนั้น นี่มันหมุนขนาดนั้น ถึงขนาดที่ว่าอยู่กับใครไม่ได้ฟังซิ มันเป็นจริงๆ มันขวางเอาเสียจริงๆ คือว่าอยู่กับใครก็เหมือนกับว่าปิดทางที่เราจะก้าวเดินไม่ให้สะดวกเลย เหมือนกับเหยียบขวากเหยียบหนามไปอย่างนั้นแหละ ถ้ามีแขกคน มีพระมีเณรมาเกี่ยวข้อง เหมือนมีขวากมีหนามขวางกันทางอยู่จั้น ถ้ามีแต่คนเดียวแล้วเดินผิงเลย

นี่ความเพียร ถ้าลงได้เป็นความเพียรแล้วไม่มีอะไร มีแต่จิตกับอารมณ์พัดกัน อารมณ์ก็คือกิเลสนั้นแหละ พัดกันจนกระทั่งมันเบิกออกหมดไม่มีอะไรเหลือเลย ขาดสะบั้นไปหมด โลงไปหมด ท่านว่า สุธมฺมโต โลภํ อเวกฺขสฺสุ ดังพระพุทธเจ้าท่านทรงแสดงแก่พระโมฆราช มาณพคนที่ ๑๖ มาณพ ๑๖ คนนะ ดูก่อนโมฆราช เธอจงเป็นผู้มีสติทุกเมื่อ พิจารณาโลกเป็นของสูญเปล่า ถอนอัตตานุทิฎฐิ ความเห็นว่าตนว่าตัวว่าเราว่าเขาออกเสีย จะพึงข้ามพ้นพญามัจจุราชเสียได้ พญามัจจุราชจะมองไม่เห็นผู้พิจารณาโลกเป็นของว่างเปล่าอยู่เช่นนี้ แผลออกแล้วเป็นอย่างนั้น ท่านสอนพระโมฆราช

พระโมฆราชก็เป็นผู้มีกิเลสมีตมิตปิดตา เปิดออกให้โลกนี้ว่างหมด เปิดสอนที่จิตเห็นโลกเป็นของว่างเปล่าไปหมด กำจัดออกหมด สิ่งใดที่มีมาตมามัวจิตใจเปิดออกหมด มันก็จ้ำขึ้นมา พระโมฆราชจ้่า ผู้ปฏิบัติทั้งหลายในธรรมสายเดียวกัน ด้วยการแก้กิเลสแบบเดียวกัน ทำไมจะไม่จ้ำเหมือนกัน ก็ธรรมสด ๆ ร้อน ๆ เหมือนกัน ที่นี้เวลามันจ้ำขึ้นมาก็เป็นแบบเดียวกัน อ้อ ท่านว่า สุธมฺมโต โลภํ โลกเป็นของสูญเปล่าว่างเปล่า คือจิตนี้มันว่าง

ไปหมดเลย ไม่มีอะไร ต้นไม้ภูเขาไม่เป็นอุปสรรคแก่ความรู้ที่มันว่างนี้ไปได้ มันว่างทะลุไปหมดเลย อะไรจะหนาขนาดไหนไม่มีความหมาย ความว่างอันนี้มันทะลุไปได้หมดเลย

นี่ละ สุธัญญโต โลก โลกกว้างๆ อย่างนั้น จิตว่างเสียอย่างเดียวมันก็ว่างไปหมดเลย ท่านว่าพิจารณาโลกเป็นของสูญเปล่าว่างเปล่า ก็เลสมันก็หมด อะไรๆ ก็ว่างไปตามๆ ขึ้นว่างเปล่าหมดเลย นั่นละท่านว่าจิตผู้พ้นจากทุกข์โดยสิ้นเชิง เป็นจิตที่เลิศเลอสุดยอด เราจะเทียบว่าอะไรเทียบไม่ได้นะ เช่นอย่างว่าพระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง คำว่าสุขอย่างยิ่งก็ยังไม่อยู่ในเขตของสมมุติอยู่ อันเหนือนั้น อย่างที่ท่านหล้าท่านเขียนไว้ที่ภูจ้อก้อนั่น มีคนไปเขียนท่านพูดอย่างนั้นแหละ จึงมีคนเขียนอย่างนั้น ท่านว่า นิพพานไม่ใช่ผู้รู้ ที่รู้นั้นมันเหนือจากทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่มีใครคาดหมายได้เลย นั่นก็หมายความว่าถ้าว่านิพพานก็ให้ว่าตรงนั้น พูดง่าย ๆ นะ พอเราอ่านไปถึงใจทันที เอ้อ อย่างนี้ซิ

มันถามกันเมื่อไหร่มันสงสัยกันเมื่อไหร่ นิพพานไม่ใช่ผู้รู้ท่านว่า คือนิพพานเหมือนเป็นโล่อันหนึ่งไม่让人รู้ผู้นิพพาน ธรรมชาติที่แท้จริงอันนั้นนะ อยู่เหนือนั้นนะไม่มีใครรู้นั้นละนิพพานไม่ใช่ผู้รู้ คือให้ดูฟากนิพพานไป ที่คนกำลังรุมดูกันเป็นบ้ากันอยู่ที่นี่ ก่อนแห่งนิพพานเข้าใจไหม ให้สอดเข้าไปตรงนั้น ที่นี้เวลาผู้ดูผู้รูจริงมันก็เห็นฟากอันนั้นไปซิ ท่านพูดนี้เรายอมรับ เอ้อ มันต้องอย่างนี้ซิ จึงเรียกว่ารู้แท้ ไปอ่านนะวันนั้นไปงานก็อ่าน คราวก่อนก็อ่านเหมือนกัน ไปเทศน์คราวนี้ก็อ่าน แต่ตอนปลายนั้นเราจำไม่ได้ มันก็รับกันกับอันที่ว่า นิพพานไม่ใช่ผู้รู้ ท่านว่างั้น ที่รู้นั้นคือไปจากนั้น ไปเกาะที่สอง ไม่มีความคาดหมาย เกินกว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะคาดได้เลย นั่นใช่แล้ว ขอให้มันรู้ ใครรู้อยู่ที่ไหนมันก็พูดแบบเดียวกัน จะไปเถียงกันได้ยังไง อย่างที่เราไปอ่านที่เขาเขียนถึงท่านหล้าพูดเอาไว้ มันก็ยอมรับกันทันทีเลย

พวกเราก็ขอให้พากันสนใจนะ ทางภาคปฏิบัติจิตตภาวนานี้ท่านทั้งหลายจะได้ฝังสมบัติอันพึงใจเข้าสู่ตัวเอง สมนามว่าถือพระพุทธศาสนานะ ถ้ามีจิตตภาวนาหล่อเลี้ยงจิตใจอยู่ ความดีทั้งหลายจะค่อยขยายออกไป หลักฐานคือจิตตภาวนาจะเป็นความมั่นคง ถ้าว่าต้นไม้ก็เรียกว่าแก่นอยู่ตรงนั้น หรือรากแก้วได้แก่ภาวนาของชาวพุทธเรา ถ้ามีแต่การทำบุญให้ทานธรรมดานี้มันเป็นบริษัทบริวาร ไม่ได้เข้าถึงรากแก้วที่จะหนุนทาน ศีล อะไรๆ ให้มีกำลังและแยกกายมากขึ้นๆ อันนี้เป็นเครื่องหนุนนะ ถ้าลงมีอันนี้แล้วทุกอย่าง หน้าที่การงานมันจะแยกกายไปตามๆ กันนะ การประพฤตินี้ประพฤตินี้จะมีความแยกกายหากมีอันหนึ่งพูดไม่ถูกก็ตาม เป็นเครื่องสะกิดอยู่ในตัวนั้นแหละ ทำอะไรผิดถูกชั่วดีเกี่ยวกับเรื่องการภาวนาที่เป็นอยู่ภายในจะสะกิดออกมา จะเตือนออกมาๆ นี่ละธรรมอันนี้สำคัญมากนะ ถ้าไม่มีเลยใครอยากทำอะไรก็ทำตามอำเภอใจ เลยเป็นนิสัยของคนตาบอดว่างั้นละ ชนตะ คนตาบอดชนตะไปเลย คนตาดีไม่ชน พิจารณาเสียก่อน

จึงอยากให้พี่น้องทั้งหลายได้อบรมภาวนา ถึงไม่รู้ไม่เห็นผลแห่งการภาวนา ก็สำคัญมากทีเดียว มีอานิสงส์มากที่สุด แล้วมีวันหนึ่งแหละที่มันจะปรากฏขึ้นมาอย่างใดอย่างหนึ่งจากการภาวนา เมื่อเราทำอยู่ทุกวี่ทุกวัน ทำอยู่เป็นประจำหากจะมีวันหนึ่ง มันหากไปโดนเอาจนได้นั้นแหละ พอโดนอันนั้นแล้ว ที่นั่นนั้นจะเป็นรากฐานที่ปลูกความเชื่อมั่นของเรา ให้แน่นหนามั่นคงขึ้น ไม่ถอยง่าย ๆ นะ ถ้าลงได้ปรากฏแล้ว ถึงจะไม่เป็นอีกก็ตาม จิตมันเชื่ออันนั้นแล้ว มันจะพยายามทำของมันอยู่เรื่อย ๆ จำเอานะ

การภาวนานี้สำคัญมาก วงพุทธศาสนาต้องถือเรื่องการภาวนาเป็นสำคัญ อันนี้มีแต่ผิวเผินข้างนอก ๆ หลักใหญ่ไม่ค่อยมาสนใจกัน ศาสนาพุทธเรากับศาสนาทั้งหลายก็ไม่มีอะไรแปลกต่างกันแหละ พอ ๆ กันไปอย่างนั้น ถ้าลองมีจิตตภาวนาซี การประพடுத்தตัวของผู้มีภาวนาติดใจแล้วนั้นแหละ จะมีความหนักแน่นมั่นคง ทุกสิ่งทุกอย่างจะแปลกต่างกันไป โดยลำดับกับศาสนาทั้งหลาย พุทธศาสนานี้จะแปลกต่างที่จิตใจของผู้อบรมจิตนะ เพราะศาสนาพุทธนี่ลงที่ใจ แต่ใครไม่ค่อยเข้าไปหาใจละซี มันถึงไม่เห็นของแปลก

อย่างที่เอามาพูดนี้ก็พูดเรื่องจากการภาวนาทั้งนั้นนะ ไม่ได้เอาป่า ๆ ลม ๆ มาพูดนี้ คิดดูซิอย่างที่ว่า เป็นอัตโนมัตติ เห็นไหมเวลามันหมุน ถึงขนาดจะหลับจะนอนมันไม่ยอมนอน มีแต่ต้อยกันตลอดเลย เพลิน เวลาเอากิเลสให้ขาดสะบั้นลงไปแล้ว ที่นี้ วุสิตปุระหุมจริย์ เสร็จแล้วงานที่หนักมากที่สุด คืองานฆ่ากิเลสได้เสร็จสิ้นลงไปแล้ว กต กรรมที่ยังงานที่ควรทำคืองานการฆ่ากิเลสได้ทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว นาปริ อิตถุตตยาติ งานที่ยิ่งกว่านี้ขึ้นไปอีกไม่มี นั่นละท่านถึงขั้นนี้แล้วท่านหมดโดยประการทั้งปวง

นี่ละงานฆ่ากิเลส พอกิเลสหมดสิ้นซากลงไปแล้ว เรียกว่างานของศาสนาเสร็จสิ้นลงไปแล้ว ทำก็เป็นเพียงแต่กิริยาธรรมดา เวลา มีธาตุมีขันธ์ครองตัวอยู่ เช่นอย่างพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ท่านเดินจงกรม ท่านไม่ได้เดินฆ่ากิเลส นั่นกิเลสสิ้นซากไปแล้วเดินฆ่าอะไร ท่านเดินเพื่อวิหารธรรมระหว่างขันธ์กับจิตอยู่ด้วยกัน ให้มีความผาสุกรมเย็น เปลี่ยนอิริยาบถให้สม่ำเสมอ และการพิจารณาธรรมทั้งหลายในเวลาธาตุขันธ์กับจิตยังครองกันอยู่ เรื่องอรรถเรื่องธรรมหนักเบาอย่างน้อยเพียงไรเพื่อเป็นประโยชน์แก่โลก อะไร ๆ มันก็เป็นขึ้นในตัวเสร็จนั้นแหละ อันนี้ไม่จำเป็นต้องพูด หากเป็นเงาเทียมตัวไปในนั้นแหละ

การทำความเพียรท่านทำอย่างนี้แหละแต่ ท่านไม่ได้ทำเพื่อฆ่ากิเลสนะ ผู้ใดเป็นเข้าไปมันรู้ทันที เดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนาเป็นวิหารธรรมเครื่องอยู่สะดวกสบายระหว่างขันธ์กับจิตครองกันอยู่ นี่อันหนึ่ง อันหนึ่งเพื่อพิจารณาเรื่องธรรมทั้งหลายที่เกี่ยวกับสัตว์โลก อะไรต่าง ๆ อันนี้อันหนึ่งสำคัญมากนะ พวกกันจดจำเอา อย่าพากันจิตจางว่างเปล่ากับจิตตภาวนานักนะ ไม่ค่อยดี หลักพุทธศาสนาหลักของเราตัวประกันเราจริง ๆ เกี่ยวกับพุทธศาสนานี้คือภาวนานะ ให้แน่นหนักมั่นคงเข้าไปเรื่อย ๆ นะหลักภาวนานี้

เวลานี้ชาวพุทธเราไม่ค่อยมีใครสอนกันนะ เรื่องการภาวนา เราก็มานามากแล้วนี้ ไม่เห็นมีสอนที่ไหนภาวนา นอกจากมีในวงกรรมฐานเป็นแห่งๆ พระท่านภาวนาประชาชน ไปอบรมกับท่าน ก็พากันนั่งภาวนา เดินจงกรมบ้าง มีเพียงเล็กน้อยๆ ในที่ต่างๆ มี แต่มี อย่างที่ว่านี่แหละ ที่จะตั้งหน้ากันเป็นเนื้อเป็นหนังและอบรมจริงๆ นี่ไม่มี แม้แต่พระก็ซี เกียจภาวนา ดีไม่ดีไม่เคยภาวนาด้วยซ้ำไป จะว่าอะไรแต่ประชาชน พระเองไม่เคยภาวนา เรียนก็เรียนหนังสือ ว่าบวชเป็นพระแล้ว รับผิดชอบต่อท่านมาแล้วว่าเป็นพระเต็มภูมิ ไม่สนใจ กับภาวนา เลยภูมิใจอยู่นั้นเสีย เลยหยิ่งละชีวว่าตัวเป็นพระแล้ว เลยหยิ่ง ภาวนาไม่เคย สนใจ เรียนไปๆ ก็กลายเป็นหนอนแทะกระดาศไป เพราะไม่สนใจปฏิบัติตามที่เรียนมา

ถ้าผู้เรียนด้วยมีการปฏิบัติไปตามด้วย ไม่เรียกหนอนแทะกระดาศนะ ที่ผู้เรียนเพื่อ เอาชื่อเอานามเอาชื่อเอาเสียง เอาชั้นเอาภูมิ เอายศถาบรรดาศักดิ์ นี่พวกหนอนแทะ กระดาศทั้งนั้น ใครเป็นก็แบบเดียวกัน หนอนแทะกระดาศเหมือนกัน ไม่มีความหมาย อะไร เรียนธรรมกลายเป็นโลกไปเลย เรียนธรรมกลายเป็นกิเลสไปเลย เวลาเรียนสอบได้ ชั้นใดทีฐิมาณาก็ขึ้น สำคัญตนะว่าเราเรียนได้ชั้นนั้นชั้นนี้ กิเลสเต็มแล้วนั้น ยิ่งสูงเท่าไรกิเลส ยิ่งตัวใหญ่ๆ ใครไปแตะไม่ได้นะ โอ้ย นืออย่าไปแตะนะสมเด็จนะ ฟังซิ กิเลสมันขึ้นชั้น สมเด็จแล้วใครไปแตะไม่ได้ นี่เจ้าฟ้าเจ้าคุณพระครูนั้น ขึ้นสมเด็จแล้วนะ ใครไปแตะไม่ได้ นะ กิเลสมันสูงขึ้น นี่คือไม่สนใจปฏิบัติ ถ้าสนใจปฏิบัติแล้วเลยสมเด็จไปก็ไม่ลืมตัว เข้าใจ ไหม เพราะธรรมนี้เหนือสมเด็จ สมเด็จต้องกราบธรรม ธรรมนี้เหนือสมเด็จ ขอให้ม่มีในใจ มีแต่อิตานันอิตานัน อิตา ก.อิตา ข. เช่นอิตาบัวก็พอใจ ขอให้ม่มีธรรมเต็มหัวใจ อิตาบัวพอใจ นะ เข้าใจไหม แต่ม่มีธรรมนะชิจิงโคโน่นวากนี้ ใครมาก็ดีโน่นดีนี้ เขาจึงว่า หลวงตา บัวดู เข้าใจไหมละ เอาละวันนี้พูดเท่านั้นพอ

ชมถ่ายทอดสดพระธรรมเทศนาของหลวงตาทุกวัน ได้ที่
www.Luangta.com หรือ www.Luangta.or.th